

בריאות הנפש : השלכות המגיפה והסגר בקהילה

ד"ר עידו לוריא
החברה לבריאות הנפש בקהילה
המרכז לבריאות הנפש שלוותה

המכון לאיכות ברפואה, 17.6.2020

**בריאות הנפש ושירותי בריאות הנפש
טרם משבר הקורונה**

נתונים בריאות הנפש : טרם הקורונה

- **250,000 איש עם תחלואה נפשית**
(דו"ח ברוקדייל- ג'וינט ומשרד הבריאות, אנשים עם בעיות נפשיות קשות בישראל :
(2008
- **כ- 300,000 איש מקבלים טיפול נפשי אמבולטורי ציבורי**
(נתוני משרד הבריאות, אגף בריאות הנפש)
- **בממוצע, בכל שנה כ- 14,000 איש מתאשפזים**
(שנתונים סטטיסטיים, משרד הבריאות)
- **כ- 1,300 פסיכיאטרים/ות ; בילדים ונוער- 320 מומחים**
- **בפנקס הפסיכולוגים- רשומים 11,000, בשירות הציבורי- 5,000**
- **עו"סים/ות בשירות הציבורי- 3,137**

מבט תקציבי

- מערכת בריאות הנפש - בחסר תקציבי לאורך עשורים, במיוחד הקהילה.
- ההוצאה הלאומית לבריאות בישראל - 7.6% מהתמ"ג, נמוך ביחס ל-OECD.
- החלק היחסי של התקציב לשירותי בריאות הנפש בישראל מסך ההוצאה הציבורית לבריאות נמוך בהשוואה למדינות במערב (3-5% ביחס 10-18%).

דו"ח מבקר המדינה, סוגיות בתחום בריאות הנפש, דוח שנתי 60ב, התש"ע, 2011
דוח "שוברים קשירה" (עמותת בזכות)

הרפורמה בבריאות הנפש 2015

- העברת האחריות על מתן שירותי בריאות הנפש ממש' הבריאות לקופות החולים.
- **יעד טיפול**: מבוגרים - 4% מהאוכ', 9 טיפולים בשנה בממוצע, ילדים ונוער - מהאוכ' 2%, 12 טיפולים בשנה.
- תורי המתנה ארוכים; אינטייק - 40 יום, טיפול שיחתי - עד 18 חודש
- אין הגעה ליעדי הטיפול השיחתי הממוצע.
- חסר בכוח אדם, מרפאות, ידע, תשתית.
- **אין מענה למקרים דחופים בקהילה, ביקורי בית.**
- אין מענה לצרכים מגוונים - בפריפריה, אוכ' ערבית, חרדית, קצוות הגיל.

דוח מבקר המדינה 2020: היבטים ברפורמה להעברת האחריות הביטוחית בבריאות הנפש

בריאות הנפש במהלך משבר הקורונה

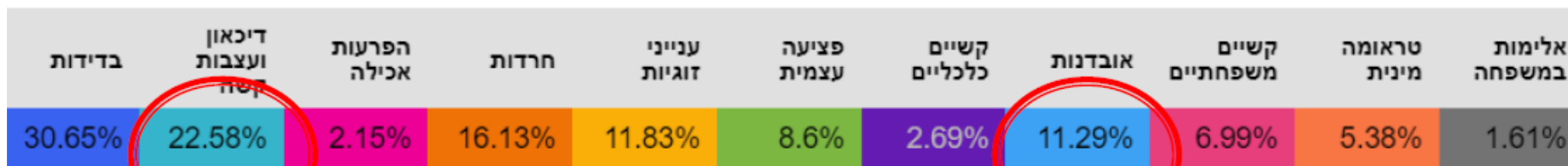
סקר הלמ"ס: החוסן האזרחי בתקופת משבר הקורונה

- מדגם טלפוני, בחודש אפריל, גיל < 21 ($N = 1,276$)
- 23% (1.2 מיליון איש)- דיווחו שמצבם הנפשי החמיר במהלך המשבר.
- באוכלוסיה הערבית- 37%.
- תחושת לחץ וחרדה- 34% ; דיכאון- 16.2% ; בדידות- 23.5%.
- כ- 25% דיווחו על החמרה במצב הרגשי של ילדיהם, מתחים בין בני הבית.
- 56% מהאוכלוסיה חוששים מהידבקות בנגיף.
- 46% (2.5 מיליון איש)- דיווחו על החמרה במצבם הכלכלי.
- 14%- צמצמו את כמות האוכל שאכלו בשבוע טרם הסקר.

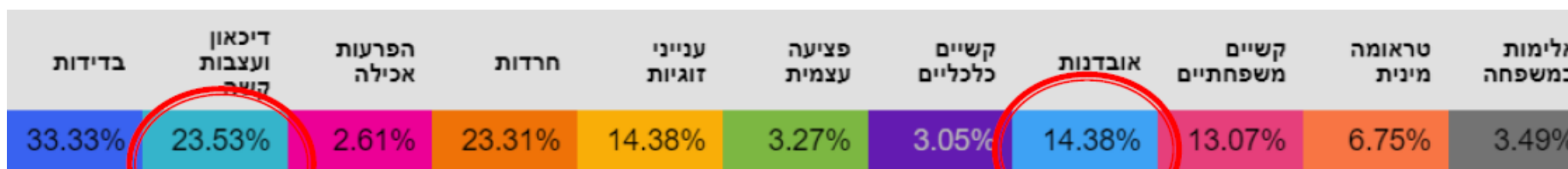
מצב בריאות הנפש בקהילה

- עפ"י נתוני כללית ומאוחדת - עלייה ברישום וניפוק תרופות פסיכותרופיות (נוגדי דיכאון, נוגדי פסיכוזה, תרופות הרגעה), עם התחלת הסגר.
- עליה אמיתית בחרדה או חשש מפני מחסור בתרופות?
- עלייה בפניה לקווי סיוע טלפוני של עמותות - ער"ן, סה"ר ורוח נשית.
- עליה של מאות אחוזים בדיווחים על אלימות במשפחה, כלפי ילדים ונוער - משי' הרווחה, ארגוני סיוע.

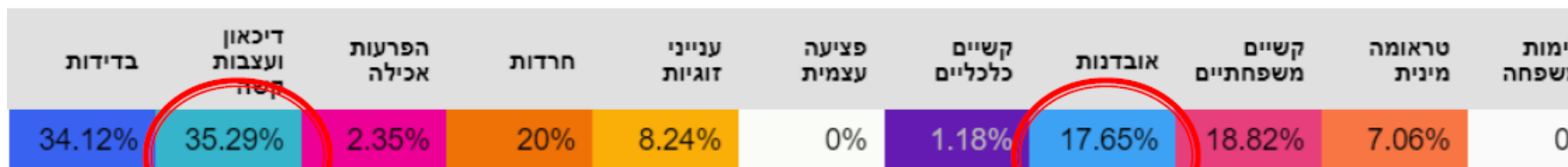
גילאי 21-30 עליה חדה בדכאון

טרומ קורונה

קורונה

התחלת יציאה

בריאות הנפש בקרב צוותי רפואה

- סקר מקוון בקרב עובדי/ות מע' הבריאות במהלך הסגר ($N=1,378$).
- **עובדי מע' הבריאות ($n=712$) חוו פחות חרדה, דיכאון ופחד מקורונה ביחס לאוכי הכללית ($n=666$), אך חרדה גבוהה יותר להדביק את משפחתם.**
- **עובדי בריאות בקו ראשון (מיון, ט"נ, מחלקות קורונה, פראמדיקים) עם רמת החרדה הנמוכה ביותר, אבל החרדה הגבוהה ביותר מצד משפחתם.**
- מתמחים חוו חרדה דכאון וסטריס גבוהים יותר ביחס למומחים וסטאז'רים.

Lurie I, Mayer Y, Shiffman N, Etgar S, Health workers during Covid-19 Pandemic (in preparation)

בריאות הנפש בקרב חסרי מעמד

- סקר מקוון בקרב מטפלים סיעודיים (N=307) במהלך הסגר:
- 38% עם דיכאון, 28% חרדה (HSCCL 10)
- 40% - חוסר ביטחון ביכולת לטפל בעצמם ובמעסיקם במהלך המגיפה.
- 55% - חוו גזענות על רקע המגיפה.
- 22% - חיו בבית עם חוסר ביטחון תזונתי.
- לרובם - עם בעיה בהשגת מידע מדויק לגבי המגיפה.
- מבקשי מקלט - אין מידע, רושם לעליה במצוקה הנפשית. 2 מקרי אובדנות.

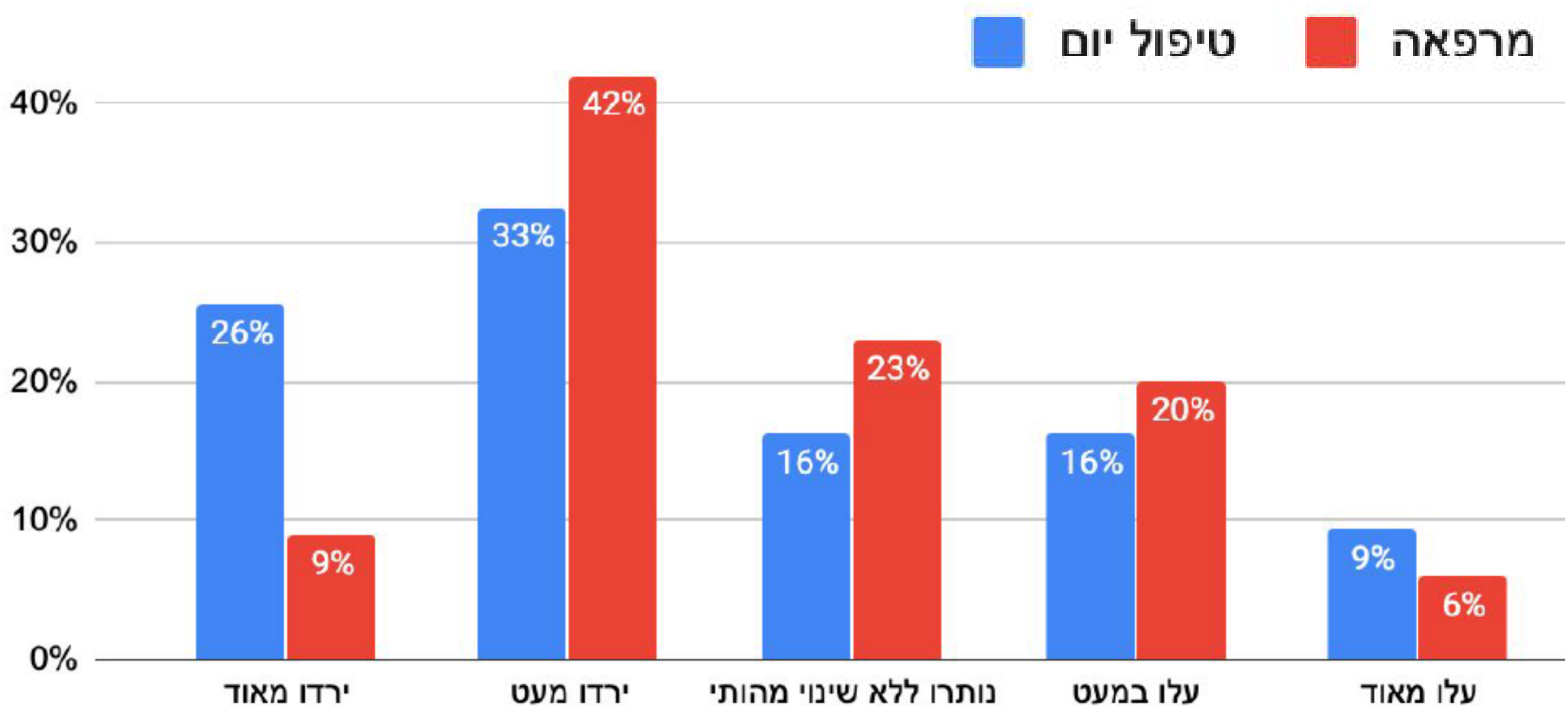
שירותי בריאות הנפש
במהלך משבר הקורונה

שירותי בריאות הנפש במהלך המשבר

- מעבר לטיפול מרחוק טלה-פסיכיאטריה, בחלק ניכר מהמרפאות.
- בעיות-טכנולוגיה, וידאו, הרשאות ואבטחת מידע.
- טיפול קבוצתי- הפגיעה העיקרית.

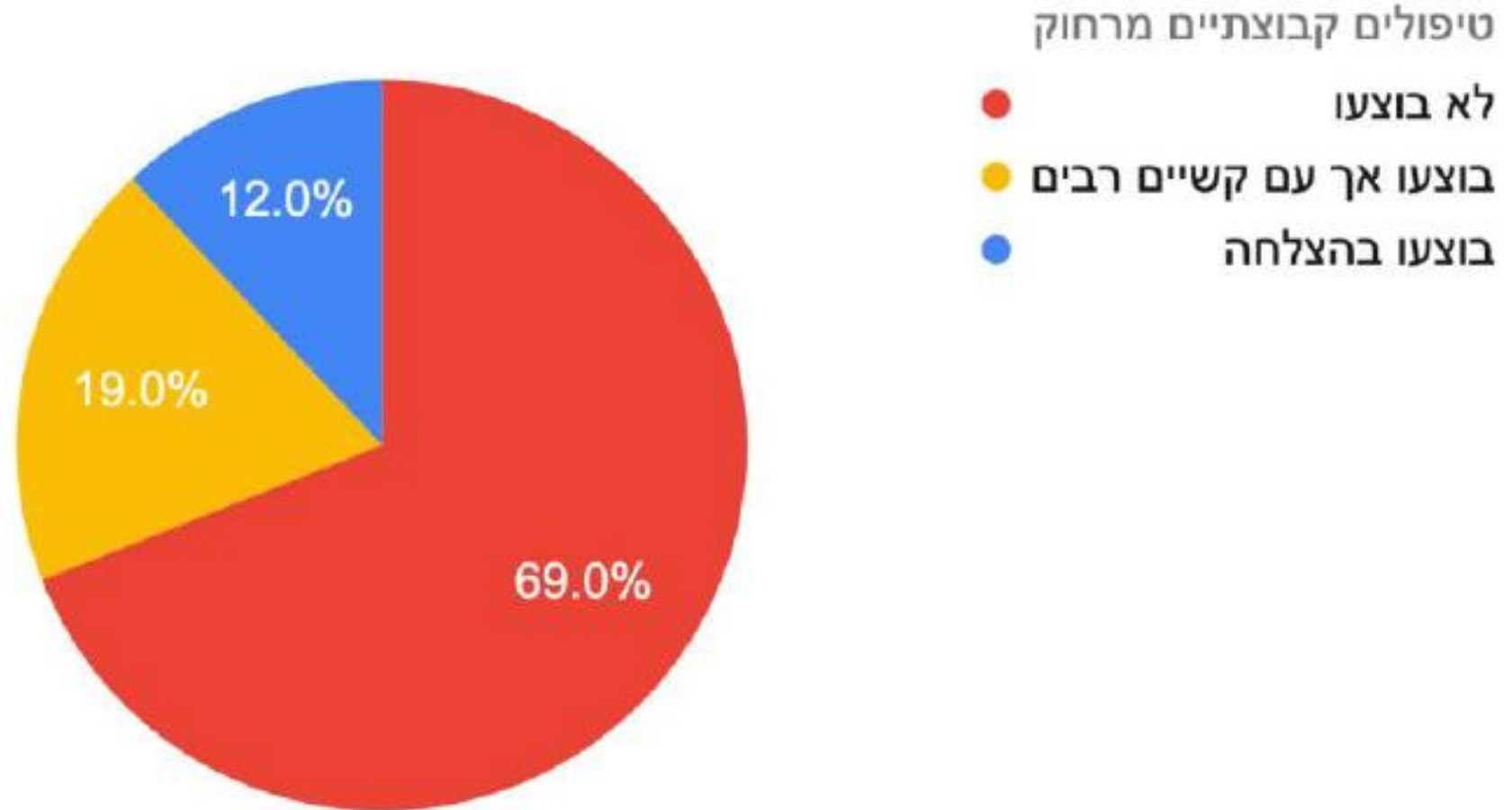
פעילות במהלך תקופת הקורונה

• סקר בקרב 100 מנהלי מרפאות, 43 מנהלי מחלקות יום (8-7 במאי)

פעילות במהלך תקופת הקורונה

• סקר בקרב 100 מנהלי מרפאות, 43 מנהלי מחלקות יום (8-7 במאי)

שירותי בריאות הנפש למתמודדים

- הפסקה כמעט מלאה של שירותי שיקום.
- דיירים בדיור מוגן- היו סגורים ללא מעש ועם מעט תמיכה.
- חסר שירות ביקורי בית, כולל טיפולים מורכבים (קלזפין, טמ"כ).
- לא היו מלוניות למתמודדים בבידוד.
- מתמודדים שעובדים בשוק החופשי- הוצאו לחל"ת או פוטרו. קשה להחזיר אותם למעגל העבודה.
- עובדי מפעלים מוגנים- לא זכאים לדמי אבטלה כי אין יחסי עובד מעביד.
- התוצאה- נשירה מטיפול, החמרה במצב נפשי.

סיכום

- **אין בריאות ללא בריאות נפשית.**
- **מערך בריאות הנפש נמצא במצב משברי עוד טרם הקורונה, עם הזנחה לאורך שנים. שינוי מסוים חל עם הרפורמה בבריאות הנפש.**
- **משבר הקורונה גורם לעליה במצוקה הנפשית באוכלוסיה הכללית ובקרב אנשים עם אבחנה פסיכיאטרית קודם למשבר.**
- **לאורך המשבר- נעשה שימוש רחב בטלה-פסיכיאטריה.**
- **יש חשיבות- רפואית, כלכלית, בריאות הציבור- להשקעה וקידום מערך בריאות הנפש, ופיתוח שירותים מגוונים- מערך ביקורי בית, מד"א נפשי, טיפול מרחוק ועוד.**
- **חשוב לקדם מענים לאוכלוסיות ספציפיות- ערבית, חרדית, חסרי מעמד.**